

KURUMSAL İRKÇILIK VE TERÖRİST RADİKALLEŞME: NASYONAL SOSYALİST YERALTI ÖRGÜTÜ

Araştırma Makalesi

*Dr. Muhterem DİLBİRLİĞİ **

*Dr. Hakan KIYICI**

ÖZET

Bu çalışma, Almanya’da terör eylemleri gerçekleştiren Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü (NSU) ile devlet kurumları arasındaki bağları, kurumsal ırkçılık çerçevesinde incelemektedir. Ülkede İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde toplumsal tabanda kendisine yer bulamayan aşırı sağ gruplar, günümüzde farklı siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunları kullanarak yeniden insanları şiddete yönlendirmeye çalışmaktadır. Özellikle 11 Eylül 2001 (9/11) terör saldırıları başta olmak üzere 2008 küresel ekonomik krizi, 2010 Arap Baharı ve Yemen, Libya ve Suriye iç savaşları sonucunda ortaya çıkan gelişmeler, aşırı sağın Avrupa’da yeniden topluma nüfuz etmesinde önemli bir etken olmuştur. Bu kapsamda birçok aşırı sağ grup, terörist eylemler gerçekleştirmektedir. NSU da bu gruplardan birisidir. Örgüt, göçmenlere yönelik seri cinayetler başta olmak üzere banka soygunları ve bombalı saldırılar gibi çeşitli terör eylemleri gerçekleştirdi. Diğer aşırı sağ gruplardan farklı olarak NSU’nun, radikalleşme sürecinde devlet içerisindeki yapılarla ilişkisi, kurumsal ırkçılık bağlamında

* Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Öğretim Üyesi
ORCID ID: 0000-0003-4805-7199; E – Posta: muhterem.dilbirligi@pa.edu.tr

* Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Öğretim Üyesi
ORCID ID: 0000-0001-5655-8060; E-Posta: hakan.kiyici@pa.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 23 Kasım 2021

Makalenin Yayınlanmasının Uygun Bulunduğu Tarih: 21 Şubat 2022

oldukça dikkat çekmektedir. Bu nedenle Alman güvenlik ve istihbarat birimleri, terör grubunu kolaylıkla çözümleyememektedir. Özellikle bu durum yargısal sürecin incelenmesiyle daha net ortaya çıkmaktadır. Bu makale, NSU yer altı örgütünü post-pozitivist bir perspektifle ele alarak eleştirel metodolojiyle incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Aşırı- Sağ, Kurumsal Irkçılık, Radikalleşme Süreçleri, NSU, Almanya

INSTITUTIONAL RACISM AND TERRORIST RADICALIZATION: NATIONAL SOCIALIST UNDERGROUND ORGANIZATION

ABSTRACT

This study has examined the National Socialist Underground (NSU) organization that carried out terrorist acts in Germany within the context of institutional racism. The extreme right groups, which did not find a place for themselves in the social base in the post-World War II period in the country, have been trying to lead people to violence by using of different political, economic, social, and cultural problems in nowadays. Especially, the developments that emerged because of the 2008 global economic crisis, especially the terrorist attacks of September 11, 2001 (9/11), the 2010 Arab Spring and the civil wars in Yemen, Libya and Syria have been decisive in the re-penetration of the far right into society. In this context, many far-right groups have carried out terrorist acts. The NSU is one of these groups. The organization realized various terrorist acts such as serial murders against immigrants bank robberies and bomb attacks. Unlike other extreme right groups, NSU can implement the radicalization process more effectively at the institutional level. For this reason, German security and intelligence services can not easily decode the terrorist group. This situation becomes more clearer when analyzing the judicial process. This article has analyzed that NSU within the critical methodology to deal with post-positivist perspective.

Key Words: Far- Right Extremism, Institutional Racism, Radicalisation Processes, NSU, Germany

GİRİŞ

Terör örgütü el-Kaide'nin gerçekleştirdiği 9/11 terör saldırısı ve onu takip eden küresel şiddet eylemleri, batılı güvenlik ve istihbarat birimlerinin daha çok fundamentalist gruplara odaklanmasına neden oldu. Bazı devletler, El-Kaide ve benzer düşüncedeki terör gruplarının organizasyon yapısını, insan kaynağını ve sahip olduğu motivasyon kaynaklarını inceleyerek karşı mücadele yöntemleri geliştirmekteler bu yöntemleri savunmaktadırlar. Ancak, aynı devletler kendi ülkelerinde, insan hakları ve demokrasileri için yeni tehdit unsuru olan, farklı ideoloji ve yapıda olan ırkçı terör oluşumlarını ise görmezden gelmektedirler. Avrupa ülkeleri, kendi ülkelerindeki Müslüman unsurları, evrensel insan hakları ve demokratik değerleri hiçe sayarak, 9/11 olaylarına bağlı ve toptancı bir şekilde, iç güvenliklerine bir tehdit olarak gördü. Bunun sonucu olarak, evvelden beridir katmanlı bir hareket potansiyeline sahip, bilhassa aşırı sağ yapılar, yeniden örgütlenerek, toplum tabanında hareket kapasitelerini arttırdılar.¹ Günümüzde aşırı sağ hareketleri, sadece sahip oldukları aşırı ideolojik söylem ve davranış kalıpları şekillendirmemektedir. İdeolojik söylem ve davranış kalıpları yanında, nüfuz etmeye çalıştıkları toplumu etkileyen politik, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunları yeniden yorumlayarak, kendilerine özgü bir radikal çevre oluşturmaktadırlar. Bu radikal çevreler, aynı zamanda ülkeler arası hareket kabiliyetlerine de sahip olabilmektedirler.² Radikal çevrelerin toplumsal tabanda yaygınlaşmasıyla bu tür aşırı gruplar daha kolay ve sistemli bir yapıda kitlesel harekete dönüşebilmektedir. Günümüzde aşırı sağ hareketlerin kendine özgü kurmaya çalıştığı radikal çevre pratiğine baktığımızda, çok farklı dinamiklerden beslenerek şiddet eğilimi taşıyan kitle hareketleriyle toplumsal tabanda meşruluk kazanabildiklerini görmekteyiz.³

Terörizm tehdidi, özellikle 9/11 terör saldırılarından sonra aşırı sağ grupların toplumsal tabanda meşruiyet kazanmak için kullandığı taktiklerin başında

¹ Hermansson, Patrik/Lawrance, David/Mulhall, Joe/Murdoch, Simon: The International Atl Right: Fascism for the 21st Century, New York: Routledge, 2020, s.2.

² Malther, Stefan/ Waldman, Peter: “The Radical Milleu: Conceptualizing the Supportive Social Environemnt of Terrorist Groups”, Studies in Conflict & Terrorism, 37/12, 2014, s. 980.

³ Quent, Matthias: Deutschland rechts aussen, Pieper Verlag, Bonn 2020, s.25 vd.; Ayc. McAdams, James/ Castrillon, Alejandro: Contemporary Far-Right Thinkers and the Furtue of Liberal Democracy, New York: Routledge, 2022.

gelmektedir. Özellikle benzer duygu, düşünce ve davranışsal kalıplara sahip olan birey ve gruplara ulaşılması için terörizm kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Gerçekleştirilen terör saldırıları sonrasında yankı odası etkisiyle birey ve grupların bir araya gelerek kendilerinin de benzer bir şiddet eylemi için harekete geçmesi beklenmektedir. Bu nedenle güvenlik ve istihbarat servislerinin yakın takibinde olmayan çoğu aşırı sağ görüşe sahip olan birey ve gruplar da son yıllarda ciddi terör saldırıları gerçekleştirdi.⁴ 2011 yılında Norveç'te Andres B. Breivik, 2019 yılında Yeni Zellanda'da Brento Tarrant ve onların ilham olduğu saldırganlar aynı yıl içerisinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde Pennsylvania, California'da ve Almanya'da Halle ve Hanau şehirlerinde, terör eylemleriyle aşırı sağ grupların da el-Kaide kadar ölümcül olabileceğini gösterdiler.

Batılı ülkelerde bu saldırıların gerçekleşmesi aşırı sağ terörizminin, güvenlik birimleri tarafından neden göz önünde bulundurulmadığı sorusunu gündeme getirdi. Bunun en temel sebebi, 9/11 saldırıları sonrasında el-Kaide'nin aşırı güvenlikleştirilmesi sonucu, farklı ideolojik grupların toplumsal tabanda birey ve grup düzleminde uygulamaya çalıştığı radikalleşme süreçlerinin göz ardı edilmesiyle yakından ilgilidir. Radikalleşme süreçleri, terörizm çalışmaları içerisinde 2004 Madrid ve 2005 Londra terör saldırıları sonrasında incelenmeye başlanmıştır. Birey neden terörist olur sorusuna yanıt arayan çalışmaların analiz edilmesinde, genellikle birey ve grup bazında değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir.⁵ Birey düzeyinde yapılan analizde genellikle sosyal psikolojik değerlendirmeler başta olmak üzere bireyin sahip olduğu değer yargılarının terörizme başvurmasında nasıl rol oynadığı incelenmektedir. Grup düzeyindeki analizler ise bireyin benzer düşünce ve davranış kalıplarına sahip olan diğer bireylere bir araya gelmesiyle oluşan sosyal formalara odaklanmaktadır. Bu

⁴ Pilkington, Ed: "It is Serious and Intense: White Supremacist Domestic Terror Threat Looms Large in US", The Guardian, <https://www.theguardian.com/us-news/2020/oct/19/white-supremacist-domestic-terror-threat-looms-large-in-us> (erişim: 1.11.2021).

⁵ Radikalleşme konusundaki çalışmalara örnek olarak bakınız: Gurski, Phil: The Threat From Within: Recognizing al-Qaeda inspired radicalisation and terrorism in the West, London: Rowman & Littlefield, 2016; Ayrıca; Rabasa, Angel/Benard, Cherly: Eurojihad: Patterns of Islamist Radicalization and Terrorism in Europe, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

sayede ortaya çıkan grup yapısının terör örgütleri tarafından nasıl kullanıldığı ve bireylerin bu gruplara nasıl çekildiği analiz edilmektedir.

Son yıllarda ise birey ve grup düzeyinden farklı olarak, devletin resmi kurumlarında, önceden sirayet etmiş veya sonrasında radikal birey ve grupların nüfuz etmesiyle sistematikleşerek kurumsal norm ve aidiyete bürünen terörist radikalleşme süreçleri de görülmektedir.⁶ Özellikle kurumsal seviyede görülen aşırı sağcı radikalleşme süreci, Batılı ülkelerde oldukça yeni bir güvenlik problemi olarak değerlendirilmektedir. Bunun temel sebebi diğer radikalleşme süreçlerinden farklı olarak aşırı sağ radikalleşmesinin, genellikle devlet kurumlarında ve ona bağlı olan organizasyonlarda hâkim bir şekilde ortaya çıkarak ırkçı motivasyonunu kurumsal norm ve aidiyet formlarıyla saklayabilmesiyle ilgilidir.⁷ Bu nedenle terörizm çalışmalarında devlet terörizmi konusunda yaşanan benzer bir sorunsal son yıllarda kurumsal radikalleşme konusunda da yaşanmaktadır. Devletler, kurumlarında ortaya çıkan veya bu yapılarda çalışan bireylerde görülen radikalleşme süreçlerini genellikle silahlı kuvvetlerde ve kolluk çalışanlarında görülen aşırı tutum ve davranışlar olarak kabul görme eğilimindedir.⁸ Bu durum, kurumsal ırkçılık konusunun terörist radikalleşme süreçleriyle birlikte devlet-dışı ve politika öncelikli olmayan bir bakış açısıyla yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Bu kapsamda, ilgili çalışma kurumsal ırkçılık ve bu seviyede ortaya çıkan radikalleşme sürecini NSU özelinde incelenmektedir. Özellikle ilgili terör yapılanmasının, NSU örgüt üyelerini yargılama aşamasında ortaya çıkan bilgiler, kurumsal ırkçılığın ilişkiler boyutuyla, terör potansiyeli taşıyabileceğini göstermesi bakımından önemlidir. NSU'nun Alman devlet bürokrasisi içerisinde yapılanması, NSU örgütüne yönelik davanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesine engel oluşturmuştur. Son yıllarda bazı özel polis ve güvenlik birimlerinin aşırı

⁶ Rommelspacher, Birgit: “Was ist eigentlich Rassismus?” içinde: Claus Melter/ Paul Mechril (Hg.), Rassismuskritik. Band 1: Rassismustheorie und – forschung. Schwalbach, 2009, s.29.

⁷ Odoi, Nana: “Die Farbe der Gerechtigkeit ist weiß“ (<https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/afrikanische-diaspora/59470/rassismus-im-strafrechtssystem>, Erişim: 05.10.2021)

⁸ Kundani, Arun: “Blind Spot? Security Narratives and Far-Right Violence in Europe“, ICCT Research Paper, 2012. (<http://www.icct.nl/app/uploads/download/file/ICCT-Kundani-Blind-Spot-June-2012.pdf> Erişim: 28.10.2021).

sağ ideoloji yapılanmalarının merkezi olmaları nedeniyle kapatılması⁹ kurumsal ırkçılık konusunun eleştirel bir metotla ele almaya zorlamaktadır. Çünkü mevcut radikalleşme ve terörizm çalışmaları pozitivist bir bakış açısıyla problemlere yaklaşmaktadır. Fakat eleştirel metodoloji kapsamında kullanılan post-pozitivist anlayış sayesinde mevcut sorunların tarihsel süreç içerisinde nasıl şekillendiği ve onların politika-öncelikli bir konu olmadan da nasıl çözümlenmesi gerektiğini de bizlere sunmaktadır.¹⁰

Bu çerçevede çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. İlk olarak kurumsal ırkçılık ve bu seviyede ortaya çıkan radikalleşme süreci incelenmektedir. Bu sayede eleştirel metodolojiyle politika öncelikli olamayan bir güvenlik sorunun gerçekte nasıl bir tehdit potansiyeli taşıyabileceği daha net bir şekilde ortaya koyulabilecektir. İkinci ana bölümde ise NSU'nun kurumsal ırkçılık özelinde uygulamaya çalıştığı radikalleşme süreci, soruşturma ve yargısal boyutuyla ele alınmaktadır. NSU'nun Alman devlet kurumlarında sempatan, destekçi ve hatta mensubunun olabileceği gerçeği, yargı sürecinin incelenmesiyle daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Son olarak makale, temel argümanlar ve bulguların tartışılmasıyla sonuçlanmaktadır.

I. TERÖRİST RADİKALLEŞME VE KURUMSAL İRKÇILIK

Terör örgütleri, bireyleri ve sosyal grupları şiddete kanalize edebilmek için radikalleşme süreçlerini kullanmaktadır. El-Kaide'nin 2004 Madrid ve 2005 Londra terör saldırıları sonrasında bu süreçler çeşitli model ve teorik yaklaşımlar ekseninde incelenmektedir.¹¹ Bu kapsamda, bireylerin terörizme

⁹ „Zweite Kompanie der KSK aufgelöst“, (<https://www.dw.com/de/rechtsextremismus-zweite-kompanie-ksk-aufgel%C3%B6st-bundeswehr-eliteeinheit-kommando-spezialkr%C3%A4fte/a-54384543> Erişim: 25.10.2021)

¹⁰ Eleştirel metodoloji konusunda yaklaşımlar için bakınız: Jakson, Richard/Breen-Smyth, Marie/Gunning, Jeroen: Critical Terrorism Studies: A New Research Agenda, New York; Routledge, 2009.; Richard Jackson: der., Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies. New York; Routledge, 2016.

¹¹ Radikalleşme konusundaki metodolojik incelemeler için bakınız: McCauley, Clarck/Moskalenko, Sophia, Friction: How Radicalization Happens to Them and US, Oxford; Oxford University Press, 2011.; Moghaddam, Fathali M.: From The Terrorists' Point of View: What They Experience and Why They Come to Destroy, London: Prager Security International, 2006.; Horgan, John: The Psychology of Terrorism, New York: Routledge, 2005.; Ranstorp, Magnus: Understanding Violent Radicalization: Terrorist and Jihadist

neden başvurdukları, bu sürecin nasıl işlediği ve hangi dinamiklerin tetikleyici olarak terör grupları tarafından kullanıldığı, epistemolojik ve ontolojik çerçevede anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Fakat radikalleşme süreçleri sosyal etkileşim (fiziksel ve sanal) ağlarıyla ortaya çıktığı için ilgili model ve yaklaşımlar da kendi içerisinde farklılıklar göstermektedir. Kişilerin yaşı, cinsiyeti, finansal kapasitesi, sosyal statüsü, dünya görüşü, suç geçmişi, eğitim durumu, sosyo-psikolojik eğilimi ve sosyal çevresi gibi çok farklı unsur, radikalleşme sürecini ortaya çıkarabilmektedir. Bu unsurlar bizlere objektif kriterler sunmamaktadır. Benzer sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahip olan bireyler, tepki gösterecekleri bir olaya çok farklı bakış açısı ve davranış kalıplarıyla yaklaşabilmektedir. Bu nedenle her radikalleşme sürecinin mutlaka terörist eyleme dönüşme durumu yoktur.

Son yıllarda gerçekleşen terör saldırılarına baktığımızda bireylerin radikalleşme süreci içerisinde şiddete yönelmelerinde, değer yargılarının ve toplumsal kimliklerin birbirlerini tanımlamalarının belirleyici olduğunu görmekteyiz. Yaşanan herhangi bir siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişme değer yargıları ve tanımlamalar yeniden kurgulanarak bireylerin, şiddet eylemini meşru görmeleri beklenmektedir. Kişilerin aynı toplumsal yapı içerisinde bulunan farklı kimlikleri tehdit olarak kabul etmeleri için terör örgütleri üç farklı unsuru kullanmaya çalışmaktadır; ihtiyaçlar (needs), sosyal ilişki ağları (networks) ve anlatılar (narratives).¹²

İhtiyaçlar konusu, terör örgütlerinin bireyleri değer yargıları ekseninde etkilemek için kullandığı temel araçların başında gelmektedir. Özellikle sahip olunan kimlik özelliği nedeniyle yaşanan öfke ve intikam alma duygusu için terör örgütleri bireylere kendilerini ifade etmeleri için belirli zeminler sunmaktadır. Bu sayede bireyler hissettikleri mahrumiyet durumunu anlamlandırma ihtiyacını gidermek adına terörist şiddeti meşru görebilmektedir.¹³

Movements in Europe, New York; Routledge, 2010.; Neumann, Peter: Radicalized: New Jihadists and the Threat to the West, London: I.B. Tauris, 2016.

¹² Webber, David/, Kruglanski, Arie W.: “Psychological Factors in Radicalization: a 3N Approach”, The Handbook of Criminology of Terrorism, der., Gary LaFree, Joshua D. Freilich, West Sussex: Willey Blackwell, 2017, s.33.

¹³ Webber: s.34.

Kurumsal ırkçılık seviyesinde ortaya çıkan terörist radikalleşme sürecinde de ihtiyaçlar, sosyal çevre ve anlatılar belirleyici olmaktadır. Aynı toplum içerisinde yer alan farklı kimliklilerin radikal fikir ve davranış kalıplarıyla çerçevesi (frame) kurumsal yapılara kolaylıkla nüfuz edebilmektedir. Bu alanların dışarıya kapalı bir şekilde hareket etmeleri radikal düşünce ve davranış kalıplarının belirli bir sistem dâhilinde organizasyona nüfuz etmesine neden olmaktadır. Aynı toplumsal yapı içerisinde farklı bir kimliğin ötekileştirilmesinde bu kurumlar etkin rol oynayabilmektedir. Kurumsal ırkçılık kavramının, 1960'larda *Amerikan Siyahi Sivil Haklar Hareketi*'nin gelişiminden bu yana çeşitli anlam ve düzeyde ele alındığını görmekteyiz.¹⁴ Bu dönemde Amerika'da yaşayan siyahilerin yoğun olarak büyük şehir merkezlerine göç etmesi farklı ırkların bir arada yaşaması ve uyumu gibi çeşitli sorunları ortaya çıkarmıştı. Artan göçle birlikte konut sorunun yaşanması ve karşılıklı hoşgörü ortamının kaybolmasıyla birlikte beyazlar için siyahiler sorun olarak görüldü. Bu kapsamda sadece siyahilerin yerleşimine açık ve merkezden uzak olması gereken bölgeler kurularak bu kurumsal bir zemin kazandı. Bu dönemde kurumsal ırkçılık, siyah ve beyazlar için eşit olmayan amaçlar, hedefler ve öncelikler belirleyerek karşı kimliği boyun eğdirmeye ve baskı altına almaya yönelik normatif yapılanmayı ifade etmekteydi.¹⁵

Aslında ırkçılık özelinde normatif yapılanmaların ilk örnekleri on altıncı yüzyıla kadar uzanmaktadır.¹⁶ Bu dönemde İspanyol kolonilerinin Amerika kıtasını işgal etmesiyle farklı kimliklerin birbirini ırksal özelliklerine göre sınıflandırdıkları görülmüştü. Bölgeyi işgal eden koloniler, istedikleri ırksal dönüşümü sağlamak adına kitlesel katliamlar gerçekleştirerek terör ortamı oluşturdular. Bu şekilde bölgede yaşayan yerli Amerikalılar yok edilerek ve ırksal üstünlüğün sağlanacağı düşünüldü.¹⁷ Bu tür ırksal kıyım olaylarının meşruiyet kazanmasında ve belirli bir sistematik dâhilinde ırkçılığın alan kazanmasında bazı düşünürlerin de rol oynadığını görmekteyiz. Bu isimlerden en dikkat çekeni

¹⁴ Souhami, Anna: "Institutional Racism and Police Reform: An Empirical Critique", *Policing & Society*, 24/1(2014), s.4.

¹⁵ aktaran Jones, Terry: "Institutional Racism in the United States", *Social Work*, 19/2(1974), s. 219.

¹⁶ Berger, J.M.: *Extremism*, Cambridge: The MIT Press, 2018, s. 10.

¹⁷ Berger: s.11.

ise İspanyol filozof Juand Gines de Sepulveda'dır. O'na göre yerli Amerikan halkı, yarı insan ya da cüce (homunculi) olarak tanımlanmalıydı ve bu nedenle bölgenin fethedilerek yerlilerin köleleştirilmeyi hak ettiğini savunmaktaydı.¹⁸ 20.yy'ın ilk dönemlerinde kurumsal ırkçılık, ABD'de devlet kurumlarında açık bir şekilde görünür hale gelmişti. Bu dönemde iç savaş sonrası siyasi yapı içerisinde yer alan beyaz Amerikalılar tarafından, ülkede bulunan yerli Amerikalılara (Kızılderililere) ve Meksikalılara karşı faaliyet yürütmesi için ayrı bir polis teşkilatı kurulmuştu.¹⁹ Kurulan birimin amacı, ırksal özelliklere göre şekillenen toplumsal sistemi korumaktı. Bu sayede istihdam alanında istikrar sağlanırken, beyazların ayrıcalıklı çıkarları da korunmaktaydı. Toplumsal yapıda beyaz ırkın farklılığını pekiştiren bu tür uygulamalar ayrıca aşırı sağ grupların kitlesel hareketlere dönüşmesini de kolaylaştırdı. Bu dönemde ilk radikal çevresini oluşturan ve günümüzde de hala aktif olduğu değerlendirilen Ku Klux Klan (KKK), 1920 yılında yaklaşık bir milyon üyeye ulaştı ve ülkede aşırı sağ ideoloji için çatı organizasyon haline geldi.

Günümüzde ise kurumsal ırkçılık, organizasyonel bir çatı altında bireylerin renk, kültür veya etnik kökenleri nedeniyle uygun ve profesyonel bir hizmet alamamasını ifade etmektedir. Kurumsal ırkçılık, özellikle azınlıklar başta olmak üzere etnik özellikleri nedeniyle dezavantajlı ya da farklı olan kişilere yönelik olarak gelişmektedir. Bilinçli veya farkında olmaksızın devlet yapısı içerisinde görev yapan kişilerde bulunan mevcut önyargı, bilgisizlik, düşüncesizlik ve ırkçı kalıp yargılar, farklı görünüş şekilleriyle bu dezavantajlı ya da farklı etnik kimliğe sahip olan kişiler üzerinde uygulanmaktadır. Bu kapsamda yaşanan her türlü (aşırı) süreç, tutum ve davranışlar kurumsal ırkçılığın ana çerçevesini oluşturmaktadır.²⁰ Bu çerçevede, uzun bir tarihsel birikime sahip olmasına rağmen, kurumsal ırkçılık konusu belirli bir kurumsal norm ve aidiyet görünümünde uygulandığı ve mağdurların da çoğu durumu fark etmediği için, kurumsal ırkçılık, bireysel ırkçılık kadar açık değildir. Gizli ve kamuoyuna kapalı bir şekilde uygulandığından çoğunlukla göz ardı edilebilmektedir. Fakat son yıllarda devlet birimlerini ele geçirerek radikal fikir ve düşünce kalıplarıyla

¹⁸ Berger: s.12.

¹⁹ German, Michael: "Hidden in Plain Sight: Racism, White Supremacy, and Far-Right Militancy Enforcement", Brennan Center for Justice, <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/hidden-plain-sight-racism-white-supremacy-and-far-right-militancy-law> (erişim: 01.11.2021).

²⁰ Souhami: s.4.

kendilerine özgü radikal çevre pratiği kuran aşırı sağ terör oluşumlarının eylemleriyle birlikte kurumsal ırkçılık ölümcül bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir. Donald Trump'ın seçim sürecinde ortaya çıkan ve çeşitli adlarla anılan ad-hoc silahlı oluşumlar başta olmak üzere Irak ve Afganistan'da savaşan eski askerlerin yeni bir mücadele için iç savaş çıkarma çabaları ve Almanya'da bazı anti-terör eğitimli polis birimlerinin Neo-Nazi motivasyonuna sahip olması günümüzde kurumsal ırkçılığın çok yönlü boyutlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle kurumsal seviyede ortaya çıkan terörist radikalleşme sürecinde ırkçılık motivasyonun ihtiyaçlar, sosyal ilişki ağları ve anlatılar çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Almanya'da uzun bir tarihsel birikime sahip olan NSU'nun kamuoyunun gözleri önünde dokuz kişi katletmesi ve devlet güvenlik birimlerinin soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde etkisiz kalması, daha doğrusu aşağıda açıklanacağı üzere, faili yanlış yerlerde araması, kurumsal ırkçılık özelinde terörist radikalleşme süreçlerinin ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Tarihi bir dava olan NSU terör örgütü davasının karar verildiği gün, 10-15 tane bilinen aşırı sağcının, Almanya tarihinin en önemli davasına siyahlar içinde giyinmiş halde izleyici olarak gelmeleri dikkat çekmiştir. Bu kişilerin, sanıklardan Andreas Emminger hakkında verilen cezanın, savcılığın istediğinden daha aşağı olmasını alkışlayarak kutlamaları, böyle bir durumun ırkçı bir terör örgütüne yönelik davanın görüldüğü mahkeme salonunda cereyan etmesi, bu radikalleşme süreçlerine dikkat kesilmemiz için önemli bir nedendir.²¹

A. Almanya'da İrkçi Terör Olaylarının Yakın Geçmişi

Geçtiğimiz son on yıla kadar, her yönüyle kimsenin görmek istemediği ve bitti sanılan, kimilerine göre “görmezden gelen Şeytan” olan aşırı sağ, Avrupa'da köklerini sağlamlaştırmaktadır. Aşırı sağın bu geri dönüşünde, organizeli aşırı sağ örgütler, aşırı sağ siyasi hareketler ve aşırı sağ terör örgütleri katmanlı bir yapı oluşturmaktadır. Bu çerçevede pek az konuşulan “kurumsal aşırı sağ” ve “kurumsal ırkçılık” fenomeni oldukça önemli rol oynamaktadır. Avrupa aşırı sağına, basit bir şekilde sağ popülizm tanımıyla yaklaşmak, örgütlerden devlet

²¹ Ramelsberger, Annette: “Nach dem NSU Prozess: Leerstellen und Lehren“, Aus Politik und Zeitgeschichte, APuZ 49–50/2019, s.4

kurumlarına kadar sirayet etmiş -Avrupa'nın genetik bir rahatsızlığı da diyebileceğimiz- aşırı sağ hareketleri hafife almamıza sebep olacaktır.²²

Avrupa'yı bir kenara bırakmadan, aşırı sağ hareketler açısından baktığımızda Almanya, sicili hayli kabarık bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci Dünya savaşı öncesi İtalya ile birlikte Avrupa'da faşizmin örneğini oluşturan ve Nazi iktidarı altında bulunan Almanya, bu dönemin bedelini ağır bir şekilde ödemiştir. Geçmişin acı tecrübelerini bir kenara bırakıp günümüze baktığımızda, pek çok Avrupa ülkesindeki, "Akşam Ülkesi"²³ kültürünü korumaya çalışan aşırı sağ veya aşırı sağa yakın hareketlerden farklı olarak, Almanya'da kanlı ve şiddet içerikli terör örgütlerinin de sahne aldığı aşırı sağ hareketleri ve aşırı sağcı terör örgütlerinin varlığını gözlemlemek mümkündür.²⁴ Yine dikkatle bakıldığında yapılan araştırmalar neticesinde, geçmişte ve günümüzde Almanya'da yabancılardan arındırılmış bölgelerin varlığı,²⁵ aşırı sağ örgüt ve siyasi hareketler açısından, Almanya'nın farklı bir boyutuyla ele alınmasını gerektirmektedir.

Almanya'da aşırı sağcı şiddet içerikli hareketlere baktığımızda yakın geçmişte ilk olarak karşımıza Hoyerswerda olayları çıkar.²⁶ Burada çıkan olaylar 1990'lı yılların başında Almanya'da yaşanan sistematik ve organize olmuş ırkçı saldırıların başlangıcını oluşturur. Hoyerswerda olaylarını takiben Almanya'da benzer pek çok sistematik ırkçı saldırı olaylarının yaşandığı görülmektedir. Bu ırkçı saldırıların en önemlilerinden biri 22-26 Ağustos 1992'de Rostock-Lichtenhagen'de mülteci yurduna gerçekleştirilen saldırıdır. Hoyerswerda

²² Schulz, Martin: "Ein gemeinsames Europa der Vielfalt gegen Rechtsextremismus und Rechtspopulismus", içinde: *Rechtsextremismus in Europa* (ed.) Ralf Melzer-Sebastian Serafin, , 2013 Berlin, s.393 " ... uzun süre dışlanan bir şeytanın geri dönebileceğini hiç tahmin edemezdim"

²³ "Akşam Ülkesi" "Abendland" ya da "Abendlandkultur" kavramının ırkçı hareketler için anlamı ile ilgili bkz. Dilbirliği, Muhterem: "Avrupa Aşırı Sağının Görünüş Şekilleri: Almanya Örneği", *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl: 22, Sayı: 86, Bahar 2017, ss. 145-168.

²⁴ Schellenberg, Britta: "Rechtsextremismus und Rechtsterrorismus in Deutschland: Entwicklungen und Ermöglichungsstrukturen", içinde: *Rechtsextremismus in Europa* (ed.) Ralf Melzer-Sebastian Serafin, , 2013 Berlin s.39.

²⁵ Karş. Schellenberg: s.39 Yazar, arındırılmış bölge kavramı yerine Angstzonen (Korkulan Yerler) kavramını kullanmakta. Bir başka anlamıyla Angstzonen kavramı İngilizcedeki NO-GO-AREA kavramı ile eşleştirilebilir.

²⁶ Hoyerswerda olayları için bkz. "Fünf Tage im September 1991", <https://www.antifainfoblatt.de/artikel/fünf-tage-im-september-1991> (Erişim 01.10.2021).

olaylarındaki yaşananların benzeri burada da yaşanır. Mülteci yurdu ateşe verilir. Polisin ve itfaiyenin müdahale etmesi de engellenir. Alman polisi ve itfaiyesi geri çekilir. 24 Ağustos'ta mülteci yurdu boşaltılmasına rağmen olaylar 26 Ağustos'a kadar devam eder.²⁷ Bu olaylardan sonra, Almanya'da mülteci politikasında olumsuz anlamda değişiklikler olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Alman federal hükümeti tarafından, mülteci kabulüne ilişkin süreç ve şartlarda zorlaştırmalara gidildiği görülmektedir.²⁸

90'lı yılların başında "yabancılara yönelik saldırı" olarak tanımlanan bu saldırıları takiben pek çok saldırı daha gerçekleştirilmiştir. Özellikle, çoğunluğu Türklere yönelik olmak üzere, yabancılara ve mültecilere yönelik bu tür saldırılar artarak devam etmiştir. Bu saldırılarla birlikte, Almanya'daki siyasilerin, muhalefet ve iktidar partilerinin, yabancılar ve mülteciler hakkındaki olumsuz söylemleri, saldırıların artmasına sebep olmuştur.²⁹ Politika yapıcılarının bu tutumu, genelde yabancılara, özelde ise Türklere yönelik ırkçı saldırıların Mölln ve Solingen kundaklamaları ile zirve yapmasına yol açmıştır. Mölln'de aynı aileden üç kişi ve Solingen'de ise aynı aileden beş kişi hayatını kaybetmiş, kundaklanan binalarda oturan onlarca kişi ise yaralanmıştır.

Bu olaylardan sonra Almanya'da göçmen politikasında ve yabancılara yönelik politika ve uygulamalarda, çok konuşulup az şeylerin yapıldığı, adeta ipe un serildiği bir dönem başlamıştır. Özellikle Solingen olayından sonra Almanya'nın göçmen ve yabancılarla ilgili politikasına ve yabancılara yönelik saldırılara, gerek Almanya içinden, gerekse Almanya dışından yoğun tepkiler olmuştur. Bu tepkilere rağmen yabancılar politikası açısından 90'lı yılların sonuna kadar mevcut durum ve politikalarda bir değişiklik olmadığını, durumun adeta

²⁷ Prenzl, Thomas: "Rostock-Lichtenhagen im Kontext der Debatte um die Einschränkung des Grundrechts auf Asyl", Rostocker Informationen zu Politik und Verwaltung, Heft 32, Yıl 2012, s. 9. Ayr. "Deutschland: 20 Jahre Rostock-Lichtenhagen", <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/newsletter/144226/20-jahre-rostock-lichtenhagen> (Erişim: 01.07.2021).

²⁸ Prenzl: s. 10 vd.; Ayr. bkz. Schellenberg: s.49 " aynı şekilde mülteci yurtlarına yapılan saldırılar, federal hükümet tarafından, iltica hakkının sınırlandırılması için fırsat olarak kullanıldı".

²⁹ "Vor zwanzig Jahren: Einschränkung des Asylrechts 1993", <http://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/160780/asylkompromiss-24-05-2013> (Erişim: 01.07.2021).

rölantiye alınarak günü kurtarmayı hedefleyen bir politika izlendiğini söylemek mümkündür.³⁰

B. İrkçı NSU Terör Örgütü İle İlgili Parlamento Komisyonlarında Ortaya Konan Sonuçlar

Aşırı sağcı ve ırkçı NSU terör örgütünün ortaya çıkması ve sonrasında yıllarca bu örgütün devlet kurumlarından habersizce nasıl eylem yapabildiği sorusu, Almanya’da öncelikle iç istihbarat birimlerinin yapısal sorunlarının tartışılmasına sebep olmuştur. Sonrasında ise iç istihbarat birimleri içerisinde yerleşik olan aşırı sağcı ve ırkçı kurum mensupları aracılığıyla NSU terör örgütünün korunduğu düşüncesi kamuoyunda hâkim olmuştur. Bilhassa aşırı sağcı ve ırkçı NSU terör örgütünün iç istihbarat birimleri tarafından takip edilmesine rağmen, bu örgütün Almanya’da eylemlerine nasıl devam ettiği sorusu kamuoyunda sorulmuştur. Bu soruyla birlikte kamuoyunda, iç istihbarat birimlerinin, aşırı sağcıların eylem ve söylemlerini güçlendirici bir faaliyet içerisinde oldukları iddiaları da ortaya atılmıştır.³¹

Almanya’da gerek federal iç istihbarat dairesinin, gerekse NSU terör örgütünün faal olduğu eyaletlerdeki iç istihbarat birimlerinin örgütü takip etmelerine rağmen, örgütün eylemlerinden haberdar olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum kamuoyunda şüphelerle karşılaşmaktadır. Bu şüphe, ırkçı NSU terör örgütünün ortaya çıkarılmasından sonra da ciddi şekilde Alman kamuoyunda tartışılmasına rağmen halen güncelliğini korumaktadır. Yıllarca faaliyet gösteren örgüt hakkında takip çalışmaları yürütülmesine rağmen, ırkçı NSU örgütü, savcılıklarca takip edilen on cinayet işlemiş, çeşitli banka soygunlarına karışmıştır. İrkçı örgütün bu eylemleri, takiplere rağmen ne engellenmiş, ne de hukuka uygun bir şekilde soruşturulmuştur.³² İrkçı NSU terör örgütü faaliyetinin takibi ve engellenmesinde sorumlu olan kurumlar, bilhassa yapısal sorunlarla ilgili olarak, ortaya konan federal parlamento komisyon raporlarını pek ciddiye

³⁰ Prenzl: s.10 vd.

³¹ Bkz. Krakayalı, Juliane / Kasperek, Bernd: “Der NSU-Komplex und das Prozess-Ende im Kontext aktueller Migrationspolitiken”, Movements, Vol. 4, Issue 2/2018, s. 13.

³² NSU Bericht Bundestag: „Beschlussempfehlung und Bericht des 2. Untersuchungsausschusses nach Artikel 44 des Grundgesetzes“ Deutscher Bundestag, Drucksache 17/14600, 22.08.2013, s. 839.

almamışlar, raporlara göreceli bir yaklaşım sergilemişlerdir.³³ Bu yaklaşımın sonraki aşamalarda ırkçı NSU terör örgütü davasını, hem soruşturma aşamasında, hem de yargılama aşamasında etkilediği düşünülmektedir.³⁴

Soruşturmanın seyri açısından en önemli sayılabilecek olay, iç istihbarat birimlerinde ırkçı NSU terör örgütü ve bunlarla ilişkili kişiler hakkındaki dosyaların yok edilmesi ve dijital bilgilerin silinmesi meselesidir. İrkçı NSU terör örgütü ile ilgili, özellikle bu örgütün Thüringen eyaletindeki çevreleri ve bağlantıları ile ilgili dosyaların, örgütün ortaya çıkmasından hemen sonra silindiği iddiaları ve bu konuda kamuoyunda yaşanan tartışmalar,³⁵ iç istihbarat birimlerindeki aşırı sağcı yapılanmaların hangi boyutta olduğunun tespitinin yapılamamasında önemli bir neden olarak görülmektedir.

İrkçı terör örgütü NSU'nun görünürdeki üyelerinin yer altına inmelerinde yaşanan, yanlışlar ve takibat organizasyonundaki hatalar ve bilgi kirliliğinin boyutu, Thüringen Eyalet Parlamentosunda, ırkçı NSU terör örgütü ile ilgili kurulan ilk araştırma komisyonunun gündemine de gelmiştir. Komisyon raporunda, konu ile ilgili yapılan değerlendirmelerde, ırkçı NSU terör örgütü üyelerinin yer altına inmelerindeki kurumsal sorumluluğun, 1998 yılında örgüt üyelerinden birine ait olduğu bilinen garaj aramasında, güvenlik güçlerinin elinden kaçmalarında yaşananlar ve sonrasındaki talihsiz olaylar zincirinden daha fazlasının olduğu ifade edilmiştir. Yanlış ya da yerinde alınmayan kararlar, güvenlik bürokrasisinin NSU terör örgütü ile ilgili standart uygulamalarından sapmalarında süreklilik, örgütün ortaya çıkarılmasından ziyade, eylemlerine devam edebilmesine sebep olmuştur. Örgüt ile ilgili alınan tedbirlerin ve güvenlik bürokrasisinin faaliyetlerinin, yine güvenlik ve istihbarat birimlerince

³³ NSU Bericht Bundestag: s. 1015.

³⁴ Bu konuda bkz. Funke, Hajo / Mrosko, Björn SJ: "Der Nationalsozialistische Untergrund", Stimmen der Zeit · 7/2019, s.487; İç istihbarat birimlerinin aşırı sağcılara yaklaşımı ile ilgili Ayrıca bkz. Kleffner, Heike / Feser, Andreas: "Der NSU-Untersuchungsausschuss", <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/172857/der-nsu-untersuchungsausschuss> (Erişim: 30.09.2021).

³⁵ NSU Bericht Bundestag: s.743 vd. "Vernichtung von Akten im BfV nach dem 4. November 2011"; NSU Bericht Bundestag: S.800 vd. "III. Aktenvernichtung bei Berliner Behörden"; NSU Bericht Bundestag: s.1010, "Vernichtung von Akten beim MAD".

bilinçli bir şekilde sabote edildiği ve arka planda terör örgütünün ortaya çıkarılmaması içi uğraşların olduğu, kurumsal bir yapının varlığı olduğu şüphesini ortaya koymuştur.³⁶

C. İrkçı NSU Terörü Davasında Tanıkların Şüpheli Ölümleri

NSU davasında, hem soruşturma aşamasını, hem de iddianame sonrası yargılama aşamasını etkileyen olaylardan birisi de ırkçı terör örgütü NSU'nun yakın ilişkilerini ve etrafındaki ilişkileri ortaya çıkarabilecek olan, değişik zamanlarda komisyonlarda tanık olarak dinlenen ya da NSU davasına tanık olarak dâhil edilen kişilerin şüpheli ölümleridir.³⁷ İrkçı NSU terör örgütünün ortaya çıkarılması ve olayın soruşturmaya başlanmasıyla, tanık ölümleri de duyulmaya başlandı. Bilinen en az dokuz tanığın, duruşmalarda dinlenmeden ya da soruşturmalarda ifadeleri alınmadan hayatlarını kayb ettikleri ifade edilmektedir. Tanıklardan dördünün yaşlı olması ve kronik hastalıkları bulunması ölümleri üzerinde şüphe yaratmazken, bunlardan beşinin genç yaşta ve sağlıklı olmaları ve ilginç bir şekilde ölmeleri, aynı şekilde bu ölümleri soruşturan ya da takip eden resmi ağızlardan, bütün bu ölümlerinde şüpheli durum olmadığı konusunda aceleci açıklamalar dikkat çekmiştir.³⁸

Tanıkların bilhassa, ırkçı yeraltı örgütü NSU'nun yakın çevresi ve ilişkileri konusunda bilgi sahibi olması, örgütün sadece bilinen bu üç üyeden oluşmadığı konusunda şüphelerin yoğunlaşmasına sebep olacak bilgilere sahip olmaları oldukça dikkat çekicidir. Tanıklarla ilgili yaşananların, tesadüflerin de ötesinde,

³⁶ THÜRINGER LANDTAG: “5. Wahlperiode, Bericht des Untersuchungsausschusses 5/1 “Rechtsterrorismus und Behördenhandeln“, Drucksache 5/8080, 16.07.2014, s.1582; Hemmerling, Axel: “Eine Frage der Inneren Sicherheit“, içinde: Extreme Sicherheit, Rechtsradikale in Polizei, Verfassungsschutz, Bundeswehr und Justiz (ed.) Mattias Meisner/Heike Kleffner, , Breisgau 2019, s.291; Melter, Claus: “NSU ABSCHLUSSBERICHT, Der institutionelle Rassismus in deutschen Behörden“, <https://www.migazin.de/2014/08/28/nsu-abschlussbericht-gibt-rassismus-behoerden/print/> (Erişim:20.10.2021).

³⁷ Crolly, Hannelore: “Warum sterben so viele NSU-Zeugen auf dubiose Art?”, <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article152527660/Warum-sterben-so-viele-NSU-Zeugen-auf-dubiose-Art.html> (Erişim : 01.08.2021) ; Hofer, Jan/Georgens, Matthias: “Das reihenweise Sterben der NSU-Zeugen“, <https://www1.wdr.de/fernsehen/aktuelle-stunde/startseite/nsu-prozess-zeugen-sterben-100.html> (Erişim: 23.06.2021)

³⁸ Moser, Thomas: “Vom Sterben der NSU-Zeugen“, <https://www.heise.de/-3626145> (Erişim: 23.06.2021).

komple teorilerini aratmayacak bir boyutta olaylar zincirine sahip olması, ırkçı NSU örgütünün arkasında büyük bir karmaşık yapı olduğu iddialarını güçlendirmektedir.

Kronolojik olarak bu şüpheli tanık ölümlerine bakıldığında³⁹ ilk şüpheli ölümün örgütün ortaya çıkarılmasından önceki bir zamana denk geldiği görülmektedir. Arthur C. olarak bilinen isim 2009 yılında 18 yaşında intihar etmiş olduğu açıklanmış ve Heilbronn yakınlarında bir otoparkta kendi aracı içerisinde cesedi yanmış olarak bulunduğu ifade edilmiştir. Sonradan yapılan araştırmalarda Arthur C. nin isminin, terör örgütünün ortaya çıkarılmasından çok önce, örgütün işlediği bir cinayet ile ilgili soruşturma dosyasında “tanık” olarak ismi geçtiği görülmektedir.

Tanıklarda ikinci şüpheli ölüm ise, eski bir neo-Nazi olan Florian H.’nin ölümüdür. Florian H.’nin 2013 yılındaki ölümünde dikkat çeken ilginç nokta, tanığın aynı gün polise, Nazi yapılanmaları hakkında ifade vermeye çağrıldığıdır. Neo-Nazi yapıları içerisinde oldukça aktif olan Florian H. bu yapılardan ayrılmış ve örgüt ortaya çıkarılınca, Heilbronn’da öldürülen polisin katiline ilişkin önemli bilgilere sahip olduğu iddiasıyla, tanıklık için polise başvurmuştur. Resmi ağzılara göre, bu tanık da aynı Arthur C.’de olduğu gibi kendini aracı içerisinde yakılmış olarak bulunmuştur. Ancak, olayın üzerindeki karanlık noktalar, olayı gören tanıkların dinlenmeden, ifadeleri alınmadan, olaya intihar denmesi kamuoyunu harekete geçirmiş, 2013 yılında kapatılan soruşturma dosyası, 2015 yılında tekrar açılmıştır.⁴⁰

Bir diğer şüpheli ölüm ise eski iç istihbarat birimi ajanı, eski neo-Nazi “Corelli” olarak bilinen Thomas Richter’in 2014 yılındaki ölümüdür. Thomas R’nin ölümü de diğer önceki ölümler gibi kamuoyu tarafından şüphayle karşılanmıştır.

³⁹ Bu konuda bkz. Hofer/Georgens: “Das reihenweise Sterben der NSU-Zeugen”, <https://www1.wdr.de/fernsehen/aktuelle-stunde/startseite/nsu-prozess-zeugen-sterben-100.html> (Erişim: 23.06.2021); Moser,Thomas: “Vom Sterben der NSU-Zeugen”, <https://www.heise.de/-3626145> (Erişim: 23.06.2021).

⁴⁰ Friedmann, Jan: “Tod am Tag der Vernehmung”, <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/nsu-untersuchungsausschuss-der-tod-des-zeugen-florian-h-a-1021426.html> (Erişim: 30.06.2021); “Staatsanwaltschaft ermittelt wieder zum Tod eines NSU-Zeugen“ <https://www.migazin.de/2015/03/25/staatsanwaltschaft-ermittelt-wieder-zum-tod-eines-nsu-zeugen/> (Erişim:30.06.2021).

Özellikle NSU üçlüsü olarak bilinen, yer altı ırkçı terör örgütü NSU üyeleri, Mundlos, Böhnhardt ve Zschaeppe ile olan yakın ilişkisi ve bu üçlünün etrafındaki ilişkiler hakkında bilgi sahibi olan Thomas R. nin ölümünde de resmi açıklamalar, dışardan bir etki olmadığı yönündedir. Şeker hastası olan ve bugüne kadar şeker hastası olduğu bilinmeyen Thomas R. beklenmedik bir şekilde şeker komasına girerek hayatını kaybetmiştir.⁴¹ Thomas R. ile ilgili bağlantılar, sonrasında Almanya Federal İç İstihbarat Dairesinin Başkanı Hans-Georg Maaßen'a kadar uzanan bir skandala dönüşmesine rağmen ciddi şekilde üzerine gidilmemiştir.⁴²

Bir diğer dikkat çekici ölüm ise, eski Neo-Nazi bağlantısı olan ve 2013 yılında şüpheli bir şekilde ölen NSU davası tanıklarından Florian H. nin eski kız arkadaşı olan Melissa M.'nin ölümüdür. Baden Württemberg eyaleti parlamentosu tarafından kurulan komisyona, hayatından endişe ettiği için verdiği gizli ifadeden bir ay sonra hayatını kaybeden Melissa M.'nin ölümünde de resmi ağızlar, dışardan bir etkinin olmadığını ifade etmişlerdir. Öldüğünde yirmi yaşında olan Melissa M.'nin ölüm raporunda, yaptığı motosiklet kazası sonrası dizinde oluşan kan pıhtılaşmasının, akciğerlerde emboliye yol açması sebebiyle öldüğü yazmaktadır. Ancak Melissa M.'nin de neo-Nazi yapıları hakkında bilgi sahibi olduğu iddiaları, Heilbronn'da NSU terör örgütü tarafından öldürülen polis memuru olayı hakkında bilgi sahibinin bilinmesi, ölümün üzerinde şüphelerin daha da yoğunlaşmasına sebep olmuştur.⁴³

Kronolojik açıdan en tuhaf ölüm ise yine eski bir Neo-Nazi olan Sascha W.'nin 8 Şubat 2016 tarihindeki ölümüdür. Melissa M.'nin ölümünden önce onunla nişanlı olan Sascha W.'nin ölümü ile ilgili hususları gizemli kılan, aynı Florian H. gibi onun da Neo-Nazi yapılanmaları hakkında bilgi sahibi olması, NSU üçlüsünün etrafındaki kişileri bildiği hususundaki iddialardır. Sascha W.'nin

⁴¹ “Das Zeugensterben geht weiter”, <https://www.migazin.de/2014/04/17/nsu-das-zeugensterben-geht-weiter/> (Erişim: 30.06.2021).

⁴² Unger, Christian: “Wie der geheimnisvolle V-Mann „Corelli“ zur Affäre wurde”, <https://www.morgenpost.de/politik/article207717605/Wie-der-geheimnisvolle-V-Mann-Corelli-zur-Affaere-wurde.html> (Erişim: 30.06.2021).

⁴³ Melissa M. nin ölümüne ilişkin Baden Württemberg Eyalet Parlamentosu NSU Araştırma Komisyonu Başkanı Wolfgang Drexler'in (SPD)tanığının ölümü sonrası ifadesi: “tabiki herkese tuhaf gelen bir durum bu” diyerek Melissa M. Ölümü ile ilgili şüphelerini ifade etmiştir. Bkz. “Das rätselhafte Sterben der NSU-Zeugen”, <https://blog.zeit.de/nsu-prozess-blog/2015/03/30/der-zufall-geht-um/> (Erişim tarihi. 30.06.2021)

ölümünden sonra yapılan araştırmalarda, haftalarca ölüm sebebi ve otopsi raporu açıklanamamış, sonunda diğer olaylar gibi bunda da intihar ön plana çıkarılmıştır. Federal Parlamento, Bundestag’ta NSU terör örgütünü ve etrafındaki yapıyı araştırmakla görevli komisyon, şüpheli ölümlerle ilgili raporları talep etmesine rağmen bir sonuç elde edilememiştir.⁴⁴

İrkçi NSU örgütünün işlediği cinayetler tek tek ele alınınca, soruşturma tekniği ve ceza hukuku anlamında örgütün diğer işlediği cinayetlere uymayan Heilbronn’da o anda devriye görevi yapan iki görevli polise karşı işlenen cinayettir. Özellikle, şüpheli olarak ölen tanıkların bu olay çerçevesinde ifade veren ya da vermeye hazır olduklarını bildirenler olması, ırkçı NSU örgütü hakkında verilmiş mahkeme kararına rağmen, Heilbronn’da polisler tarafından yapılan saldırı üzerinde şüpheleri kaldırmamaktadır. Bu saldırı aynı zamanda, ırkçı NSU örgütünün tüm bağlantılarını ortaya çıkaracak şekilde halen anahtar olay olma özelliğini de korumaktadır.⁴⁵

D. NSU Davası

İrkçi terör örgütü NSU’nun 4 Kasım 2011 tarihinde bir tesadüfler zinciri sonrası ortaya çıkarılması ve bu olaydan kısa bir süre sonra Thüringen eyaletinin Zwickau kentinde, örgütün hayatta kalan son üyesinin de yakalanması, Almanya tarihindeki en karmaşık seri cinayet olaylarının aydınlanmasının önünü açmaktaydı. Eisenach’ta bir karavan içerisinde örgütün iki üyesi ölü bulunmuş, kaçan üçüncü üyesi ise 8 Kasım 2011 tarihinde polise kendiliğinden teslim olmuştu. Resmi ağızlara göre, örgütün erkek üyeleri önce içinde buldukları karavanı yakmışlar, sonrasında ise intihar etmişlerdi. Eisenach’ta ortaya çıkan bu olaydan kısa bir süre sonra örgütün merkezi olarak kabul edilen Zwickau’daki ev tamamen yanmıştı. Yıllarca Alman polisinin peşinden koştuğu ve bir türlü çözemediği cinayet ve suçlar zinciri çözülmüş bir şekilde, adeta

⁴⁴ Moser,Thomas: “NSU-Affäre: Unnatürliche Todesfälle”, <https://www.heise.de/tp/features/NSU-Affaere-Unnatuerliche-Todesfaelle-3191932.html> (Erişim: 30.06.2021)

⁴⁵ Heilbronn saldırısı ve etrafında yaşanan olaylarla ilgili bakınız. Brunner, Frank: “Tatort Theresienwiese” içinde: Geheimsache NSU, (ed.) Andreas Förster, Tübingen 2014, ss.15-38

güvenlik güçlerinin kucağına düşmüştü.⁴⁶ Ancak örgütün ortaya çıkarıldığı tarihe kadar bu örgütün varlığının bilinmemesi ve ondört yılı aşkın bir süre yer altında kalması, NSU davasında günümüzde dahi cevabını bekleyen bir soru olarak karşımızda durmaktadır.

İddianamenin kabulünden karar aşamasına kadar, duruşmalarda ve dava etrafında yaşananlar yukarıdan beri vermeye çalışılan örneklerde olduğu gibi, davadan daha çok konuşuldu. Tüm süreç boyunca 24 bin 500 kişi duruşmaları izledi. Yirmisekiz milyon Avro ortaya çıkan mahkeme masrafları olarak kayıtlara geçti. Tanık ve bilirkişi olarak toplam sekiz yüz on beş kişinin duruşmalarda ifadeleri dinlendi. İrkçı NSU terör örgütü tarafından katledilenlerin yakınları ve diğer eylemlerde zarara uğrayan doksan üç kişi müdahil olarak davaya katıldılar. Soruşturma sırasında üç yüz bin sayfaya yakın belge, yargılama sırasında değerlendirildi. Dava yaklaşık beş yıl sürdü.⁴⁷

E. NSU Davasının Soruşturma Aşaması

Esas itibarıyla bakıldığında, ilk soruşturmanın 9 Eylül 2000’de Nürnberg’de öldürülen Enver Şimşek olayı ile başladığını söylemek mümkündür. Sonrasında, 13 Haziran 2001’de Abdurrahim Özüdoğru, iki hafta sonra 27 Haziran 2001’de Hamburg’ta Süleyman Taşköprü örgüt tarafından katledildi. 29 Ağustos 2001’de Münih’te Habil Kılıç, 25 Şubat 2004’te Rostock’ta Mehmet Turgut, 9 Haziran 2005’de Nürnberg’te İsmail Yaşar, 15 Haziran 2005’de Münih’te Theodoros Boulgarides, 4 Nisan 2006’da Dortmund’da Mehmet Kubaşık ve son olarak 6 Nisan 2006’da Kassel’de Halit Yozgat ırkçı örgüt NSU tarafından öldürüldü. Cinayetlerde tek ortak nokta kullanılan “Česká CZ 83” model silahtı. Heilbronn’da Nisan 2007’de öldürülen Polis Memuru Michèle Kiesewetter ve ağır yaralanan diğer polis saldırısında ise başka bir silah kullanılmıştı.

Almanya’daki eyalet sisteminde, soruşturmayı yürüten kolluk ve adli mercilerin soruşturma yetkilerinin esas itibarıyla eyalet sınırları içerisinde olması sebebiyle cinayetler arasındaki bağlantılar soruşturma evresinde bir türlü ortaya konulamamıştır. Soruşturmaların çıkmaza girmesi, hiçbir profile

⁴⁶ Förster, Andreas: “Rätsel um das Ende des NSU”, <https://www.fr.de/politik/raetsel-ende-11063269.html> (Erişim: 01.07.2021)

⁴⁷ “NSU-Prozess: Das Mammutverfahren”, <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-05/nsu-prozess-zahlen-ausmass> (Erişim: 01.07.2021)

uymayan fail davranışları, soruşturmayı yürüten yetkilileri zor durumda bırakmıştır. İlk kurban olan Enver Şimşek olayında, Polis, olayı organize suçlar ve uyuşturucu suçları etrafında soruşturmaya başlamış, yıllarca kurbanın ailesini de şüpheliler arasında göstermiştir. Soruşturma çıkmaza girdiğinde ise Şimşek'in eşine sarışın bir kadın resmi gösterilerek, kurbanın bu kadından iki çocuğu olduğu iddiasıyla, Şimşek'in eşinin cinayeti kıskançlık sebebiyle işlediği dahi iddia edilmiştir. Sonradan basında olayların duyulması ve ortak nokta olarak, cinayetlerde aynı tip silahın kullanılması, ilk kurbanların Türk kökenli olmaları, küçük işletme sahibi olmaları sebebiyle, soruşturmayı yürüten ekiplerce oluşturulan komisyonlara "Hilal", "Boğaziçi" ve "Döner Cinayetleri" gibi isimler verilmiştir. Gerek kamuoyunda gerekse medyaya cinayetlerle ilgili yansıtılan haberler de hep bu isimlerle yansıtılmıştır.⁴⁸

Gerek ilk kurban Enver Şimşek olayında gerekse diğer kurbanlarla ilgili olarak, kurban aileleri ve yakınları, gerçeğin ortaya çıkmasından sonra ancak soruşturma aşamasındaki olaylarla ilgili konuşabilmişlerdir. Cinayetleri soruşturan polisler, ırkçı NSU terör örgütü tarafından öldürülen kurban yakınlarını baskı altına almışlar, suçluyu hep aile yakınlarında ya da kurbanlara atfedilen hayali suç örgütlerinde aramışlardır. Ailelerin ya da daha başka yetkililerin cinayetlerle ilgili aşırı sağcı motif uyarılarını hiç dikkate almamışlardır. Kurbanların yakınları, hem sevdikleri bir yakınlarını kaybetmelerinden dolayı travma yaşamışlar, hem de yıllarca sonuçlandırılmayan soruşturmalarda yanlış ve haksız yere şüpheli olarak varsayılmaları sebebiyle travma yaşamışlardır.⁴⁹

İrkçi terör örgütünün ortaya çıkarılması ve soruşturmanın asıl gitmesi gereken noktaya gitmesi, Zwickau'da örgütün merkezi olarak kullanılan evde bulunan CD ve benzeri materyallerden, soruşturmayı yürütenler tarafından, 2000 ile 2011 yılları arasında işlenen pek çok suçun bu örgüt tarafından işlendiğine dair kanaat oluşunca, federal savcılık olaya el koyarak, ırkçı terör örgütü NSU ile ilgili soruşturmayı başlattı. Ancak soruşturmanın bu yönde ilerlemesinde de

⁴⁸ "Vor 20 Jahren: Ermordung von Enver Şimşek durch den NSU", <http://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/314996/enver-simek-wird-durch-den-nsu-ermordet> (Erişim: 25.03.2021); Amnesty International: Leben in Unsicherheit: Wie Deutschland die Opfer rassistischer Gewalt im Stich lässt, Juni 2016, s.16-17.

⁴⁹ Bundestag NSU Bericht: s.831 vd.

yukarıda ifade edilen kurumsal engellemelerle karşılaşıldı. Soruşturma aşamasındaki bu tür engellemelere ise en bariz örnek Halit Yozgat cinayeti ile ilgili yaşandı.

Halit Yozgat cinayetinde, olay yerinde bulunan iç istihbarat görevlisi Andreas Temme'nin olayla ya da olaylarla bağlantısı soruşturulamadı. Andreas T.'nin ifadesine göre cinayet günü tesadüfen orada bulunuyordu.⁵⁰ Ancak, Halit Yozgat'ın babası İsmail Yozgat'ın ifadesine göre Andreas T. oğlu Halil Yozgat tarafından işletilen internet kafenin düzenli müşterileri arasındaydı. İç istihbarat görevlisi Andreas Temme'nin her gün en az iki saat bu internet cafeye geldiği bilinmekteydi. Baba İsmail Yozgat'ın ifadesine göre, oğlu Halit Yozgat'a yönelik olarak gerçekleştirilen cinayet eyleminde, dükkânda bulunan iç istihbarat görevlisinin ya katilleri gördüğünü ve tanıdığını ya da katillerin cinayetleri işleme için gözcülük yaptığını iddia etmiştir.⁵¹

Kassel şehrinin bulunduğu Hessen eyaleti iç istihbarat dairesine olay yerinde bulunan iç istihbarat görevlisinin rolüne ilişkin olarak yapılan başvuruların hepsi sonuçsuz kalmıştır.⁵² Hessen eyaleti iç istihbarat dairesi, olay yerinde olduğu anlaşılan ve yakalanan iç istihbarat görevlisi Andreas Temme'nin ve bu kişiye bağlı olarak çalışan diğer görevlilerin olayla ilgili ifadelerinin alınmasını yasaklamıştır. Daha sonra alınan bir kararla, iç istihbarat dairesinde, Halit Yozgat cinayeti ile ilgili olarak, Andreas Temme'nin cinayet ile ilişkisine ve bildiklerine dair bilgilerin kamuoyuna açıklanması konusunda yüz yirmi yıl yasak getirilmeye çalışılmıştır.⁵³

Davanın soruşturma aşaması ile ilgili olarak yapılacak belki en önemli tespit, Halit Yozgat örneğinde olduğu gibi, soruşturmanın ciddiyetle yapılmaması ya da

⁵⁰ NSU Davası Duruşma Protokolleri: “Protokoll 41. Verhandlungstag – 1. Oktober 2013”, <https://www.nsu-watch.info/2013/10/protokoll-41-verhandlungstag-1-oktober-2013/> (Erişim: 01.07.2021)

⁵¹ “NSU-Ausschuss: Yozgats kannten Temme schon lange vor der Tat”, <https://www.hna.de/kassel/nsu-ausschuss-yozgats-kannten-temme-schon-lange-vor-tat-9398416.html> (Erişim: 01.07.2021)

⁵² Kollender, Ellen: “NSU-Prozess: Rolle des Verfassungsschutzes bleibt fragwürdig”, <http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/newsletter/191054/nsu-prozess> (Erişim: 01.07.2021)

⁵³ Moser, Thomas: “Verfassungsschutz will NSU-Bericht für 120 Jahre wegschließen”, <https://www.heise.de/tp/features/Verfassungsschutz-will-NSU-Bericht-fuer-120-Jahre-wegschliessen-3772330.html> (Erişim: 01.07.2021)

ciddiyetle yapılmasının önüne engeller konulmasıdır. Siyasi olarak kurulan komisyonlarda yürütülen araştırma sonuçları ile savcılık ve polis tarafından yürütülen soruşturmalar hiç bir şekilde örtüşürülmemiştir.⁵⁴ Özellikle, soruşturmalarda örgütün sadece bu üç kişiden mi oluştuğu sorusu ile ilgili geniş araştırmalar yapılmadan, örgütün bağlantıları ortaya konmadan soruşturma neticelendirilmiş ve sadece beş kişi hakkında iddianame düzenlenmiştir. Bu da yargılamanın seyrini değiştirmiştir.

Soruşturma aşaması ve adil yargılanma bakımından, yargılamanın seyrini etkileyen bir başka husus ise, müdahil avukatlara yönelik olarak yapılan baskılar ve soruşturmalarla ilgili bilgilerin paylaşılmamasıdır. Bilgiler paylaşıldığında ise binlerce sayfa tutan, soruşturmalarla ilgili olmayan ya da olayı çözmekte bağlantısı olmayan pek çok belge ve bilgi de birlikte paylaşılarak, yargılamanın gereksiz yere uzamasına ve aynı zamanda olayların kapsamlı bir şekilde araştırılıp, soruşturulmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.⁵⁵

F. NSU Davasının Duruşma Aşaması

NSU davasının, Almanya tarihinde, belki Nüremberg davalarından sonra en kapsamlı dava olarak tarihe geçen bir dava olarak görülebileceğini söylemek mümkündür. Başlangıçta 9 ay ile 2,5 yıl arasında süreceği tahmin edilen duruşmalar ve yargılama süreci, 5 yılı aşmış ve 430'dan fazla duruşma gerçekleştirilmiştir.

Davanın sanıkları olarak iddianamede isimleri geçen ırkçı NSU örgütünün hayatta kalan son üyesi Beate Zschaepe, örgüte atfedilen on cinayet, en az on beş banka soygunu, iki bombalama eylemlerine iştirak etmekle suçlanırken, aynı zamanda örgütün üyesi olmak ve eylemlerini örtbas etmekle de suçlanmaktaydı. İddianamede isimleri geçen Ralf Wohlleben, Carsten S., Holger G., André E.'nin örgüte yardım ve yataklık suçundan, bunlardan Ralf Wohlleben, Carsten S. ye örgüte yardım ve yataklık etmek suçuna ilave olarak, cinayetlerde kullanılan Ceska CZ 83 marka silahı örgüte temin ettikleri için,

⁵⁴ Amnesty International: s. 18-19.

⁵⁵ Daimagüler, Mehmet Gürcan/Pyka, Alexander: "Politisierung im NSU-Prozess: Unnötige Verfahrensverzögerung oder umfassende Aufklärung?", Zeitschrift für Rechtspolitik 47. Jahrg., Heft 5 (24. Juli 2014), ss. 143-145.

adam öldürmeye yardım suçundan da cezalandırılmaları talep edilmiştir. Duruşmalarda geçen sürece baktığımızda, mahkeme, duruşmalarının ilk yılında öldürme olayları ile meşgul olmuş, ikinci yılında ise örgütle bağı olma ihtimali olan iç istihbarat elemanları ve polisteki örgütün destekçilerini araştırmakla geçirmiştir. Sonraki dönemlerde Mahkeme, bombalama eylemleri ve banka soygunlarını ele alarak olayı aydınlatmaya çalışmıştır.

Davanın birinci sanığı ve ırkçı NSU örgütünün hayatta kalan son üyesi yakalandığından beri dört yıldır susan, Beate Zschaepe ancak iki yüz kırk dokuzuncu duruşmada 9 Aralık 2015'te ifadesini vermiştir. Mahkemeye yazılı olarak sunulan ifade, aynı zamanda savunma avukatlarından biri tarafından okunmuştur. İrkçi NSU terör örgütünün son üyesi Beate Zschaepe, mahkemeye verdiği ifadesinde, Romen uyruklu olan babasını hiç bir zaman tanımadığını beyan etmiştir. Davanın bir numaralı sanığı yazılı olarak verdiği ifadesinde kendisine yöneltilen bütün suçlamaları reddetmiştir.⁵⁶

Duruşmalarda ilginç olan bir durum ise açıkça Neo-Nazi örgütlere üyeliği bilinen on ya da on iki kadar kişilerin, kesintisiz duruşmaları izlemesi olmuştur. Resmi ağızların yalanlamadığı, mahkemenin de duruşmalarda ciddiyetle üzerine gitmediği bu konunun, halen açıklığa kavuşturulmadığı ve güncelliğini koruduğu şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu husus ırkçı NSU terör örgütünün aşırı sağcı ve Neo-Nazi yapılar içerisindeki bilinirliği ve bu yapılarla olan bağlarının varlığıdır.⁵⁷ Tamamen emareler üzerinden yürütülen bir davada, emareden de öte davanın açıkça delillendirilebilen kısımlarında, aslında NSU örgütünün bağları ve örgüt yapılanmasının sadece bu üçlüden ibaret olmadığıdır.

İrkçi NSU terör örgütünün ortaya çıkışı ve şekline baktığımızda, gerek soruşturma, gerekse duruşmalarda üzerine gidilmeyen en önemli husus, örgütün Neo-Nazi yapısıyla olan bağı, gerekse örgütü yardım ve yataklık edenlerin araştırılmamasıydı. Mağdur yakınlarını ve müdahilleri en çok meşgul eden konu da örgütün sadece bu üç kişi ve etrafındaki bir kaç kişi ile sınırlı

⁵⁶ NSU Davası Duruşma Protokolleri: “Protokoll 249. Verhandlungstag – 9. Dezember 2015”, <https://www.nsu-watch.info/2015/12/protokoll-249-verhandlungstag-9-dezember-2015/>

⁵⁷ <https://www.nsu-watch.info/2018/07/nsu-watch-bu-karar-nsu-teror-organizasyonu-ve-yakinalarini-ve-nsu-teroerueden-sag-kurtulanlara-tokat-gibi-11-07-2018-tarihli-basin-bildirisi/> (Erişim: 02.07.2021).

tutulmasıydı. Oysa ırkçı NSU terör örgütünün ilk yapılanmasına bakıldığında, örgütün “Thüringer Heitmatschutz” adlı aşırı sağcı yapılanmanın Jena ayağı⁵⁸ olduğu bilinmektedir. Bu tür yapılar içerisinde var olan katı hiyerarşik örgütlenmenin NSU terör örgütü için de var olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan cinayetlerin soruşturma aşamalarında ısrarla örgüt yapılanmasının göz ardı edilmesi, polis ve istihbarat birimleri içerisindeki bağlantıların varlığının araştırılmaması, hatta bu ilişkilerin üzerinin örtülmesi, örgütün sadece bu üç kişiden oluştuğu yönündeki oluşturulan resmi senaryoya uygun bir yargılamanın gerçekleşmesine sebep olmuştur.⁵⁹ Yargılamanın esasına ve NSU örgütü üyelerinin kurbanlarını nasıl seçtiklerine ilişkin benzeri esasa ilişkin sorular hiç bir aşamada sanıklara yöneltilmemiştir.

Federal savcılığın, örgütün sadece bu üçlüden oluştuğu yönündeki tezi benimseyip, yargılamayı etkileyecek şekilde soruşturmayı yönlendirmesi, davanın başından itibaren NSU terör örgütünün etrafındaki yapının araştırılmasına ve sorumluların bulunup bu dava da hesaba çekilmesine engel olmuştur. Ancak, ortaya çıkan skandallar ve ilişkiler ağı, NSU örgütünün saklanamayacak derecede büyük bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.⁶⁰

Bütün bu yönlendirmelere rağmen, örgütün hayatta kalan son üyesinin savunmasını yapan avukatlar, yargılamayı etkilemek için de ellerinden gelen usul kurallarını uygulamışlardır. Kamuoyunda gündem değiştikçe ve örgütün yapılanmaları üzerine tartışmalar yoğunlaştıkça, davanın bir numaralı sanığı “hâkimin reddi” talebinde bulunmuştur. Haliyle bu usule dair itirazları karara bağlamak üzere mahkeme toplandıkça, asıl davadan ve asıl açığa çıkarılması gerekenlerin sorulmasından uzaklaşmış olunmaktadır.⁶¹

⁵⁸ Aşırı sağcılar içerisindeki bu yapılar “freie Kameradschaften” olarak adlandırılmaktadır. Bu konuda ve yapılanmalarla ilgili ayrıca bamız. Klarmann, Michael: “Kameradschaften als Strategieelement”, <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/253841/kameradschaften> (Erişim: 01.07.2021)

⁵⁹ Pietrzyk, Kristin/Hoffmann, Alexander: “Das NSU-Verfahren und das Verfahren gegen die „Gruppe Freital: ein Vergleich”, içinde: Wissen Schafft Demokratie, Schriftenreihe des Instituts für Demokratie und Zivilgesellschaft, 06/2019, s.219 -222

⁶⁰ Pietrzyk /Hoffmann: s.223

⁶¹ Davanın başında hâkimlerin tarafı olduğu tartışmaları savunma tarafından iddia edilse de ilk hâkimin reddi itirazı 31.07.2014 tarihinde, daha sonraki 02.12.2014 tarihinde ve

G. NSU Davası Kararı

Kasım 2011 tarihinde, bir dizi tesadüfler sonucu ortaya çıkarılan ırkçı NSU terör örgütüne ilişkin davada karar, örgütün ortaya çıkarılmasından yaklaşık yedi yıl sonra verilmiştir. Gerekçeli kararın yazılması ve kamuoyu ile paylaşılması ise karardan ancak iki yıl sonra mümkün olmuştur.⁶² Bunun yanında NSU terör örgütü davasında karar ancak 438. duruşmada 11 Temmuz 2018 tarihinde verilebilmiştir. Böylece Zwickau Sulh mahkemesinde Beate Zschaepé'nin tutuklanması kararı ile başlayan süreç sona ermiştir.⁶³ Münih Yüksek Eyalet Mahkemesinin kararı, federal savcılığın soruşturma aşamasında ve iddianame ile gösterdiği doğrultuda verilmiştir.

Anılan kararlar, davada yargılanan beş kişi de suçlu bulunmuştur. Davanın bir numaralı sanığı olan ırkçı NSU örgütünün üyesi Beate Z. iştirak halinde on kişiye yönelik cinayet suçundan, bir kişiye yönelik ağır yaralama ve on cinayetin altısında terör örgütü sıfatıyla suçlu bulunmuştur. Yine örgütün işlediği iki bombalama eyleminden örgüt üyesi olarak suçlu bulunmuş ve bunun sonucu içtima halinde otuz iki kişiye yönelik öldürmeye teşebbüs ve 23 kişiye yönelik ağır yaralama fiillerinden suçlu bulunmuştur. Diğer bombalama eyleminden de örgüt üyesi olarak sorumlu tutulmuş ve dört kişiye yönelik olarak öldürmeye teşebbüs eyleminden sorumlu tutulmuştur. Ayrıca örgütün gerçekleştirdiği banka soygunlarından örgüt üyesi olarak doğrudan sorumlu tutulmuştur. NSU örgütünün üyesi Beate Z. ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmiş, işlediği suçların ağırlığından dolayı da erken tahliye edilemeyeceğine karar verilmiştir.

Aslında Beate Z. ye verilecek cezadan çok, davanın seyri açısından diğer sanıklara verilecek ceza daha önemlidir. Özellikle federal savcılığın, NSU terör örgütünün, kendi başına hareket eden üçlü bir eylemci grup olduğu tezinin doğruluğunun tasdiklenmesi açısından bu önemlidir. Örgüte yardım ve yataklık edenlere verilecek, bu kişilerin örgütle ilişki düzeyi ve diğer legal ya da illegal Neo Nazi yapılarla bağlantısı açısından oldukça önemlidir. Nitekim sanıklardan,

sonuncusu da 24.11.2015 tarihinde karara bağlanarak, tüm itirazlar reddedilmiştir. Bakınız; OLG München - 6 St 3/12 numaralı karar

⁶² “Verurteilung wegen mitgliedschaftlicher Beteiligung an einer terroristischen Vereinigung (NSU) und Mordes” OLG München, 11.07.2018 tarihli ve 6 St 3/12 sayılı karar

⁶³ AG Zwickau 07.11.2011 tarihli ve Gs 1009/11 sayılı karar. Ayrıca devamında federal mahkeme kararı BGH, Ermittlungsrichter, 13.11.2011 tarih ve 3 BGs 6/11 sayılı karar.

Thüringen eyaletinde aşırı sağcı NPD partisine üye olan, halen Thüringer Heitenschutz üzerinden Neo Nazi yapılarla sıkı bağı olan Ralf Wohlleben'e verilen on yıllık hapis cezası, gerek federal savcılığın iddianamesinde savunulan NSU örgütünün bağımsız bir yapı olduğu tezinin ve mahkemenin bu yapıya yardım yataklık edenleri sadece haklarında iddianame düzenlenenlerle sınırlı tutmasının yanlışlığını ortaya koymuştur.⁶⁴ Kararda Ralf W. 9 ayrı olayda cinayete yardım suçundan suçlu bulunarak on yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.⁶⁵

Aynı şekilde diğer sanıklara verilen cezalarda alt sınırlarda dolaşılması, özellikle, uzun süre örgütle birlikte hareket eden, ancak duruşmalarda susan, Andre Emminger'e verilen cezada, federal savcılığın talebinden daha aşağı bir ceza verilmesi, bütünüyle NSU örgütünün sadece bu üçlüden oluştuğu tezini tuhaf bir şekilde desteklemeye yönelik olarak verilmiş bir karar olarak karşımızda durmaktadır. Andre Emminger, örgüte yardım ve yataklık suçundan iki yıl altı ay hapis cezası almıştır. Diğer sanıklar, Holger G. ve Carsten S. Aynı şekilde örgüte yardım ve yataklık suçlarından üçer yıla mahkûm olmuşlardır. Andre E., Holger G. ve Carsten S. tutuklu geçirdikleri süreler sebebiyle, NSU davasından bir hafta sonra serbest kalmışlardır. Aynı şekilde Ralf W.'de duruşmadan kısa bir süre sonra salıverilmiştir. Eylemlerle ilgili tek pişmanlık duyan, Neo-Nazi yapılardan ayrılan Carsten Schultz'ye olmuştur.⁶⁶

İrkçi NSU terör örgütüne yönelik dava kesin delillerin görmezden gelindiği, gerçek bağlantıların üzerine gidilmediği, araştırılmadığı ve soruşturulmadığı bir "emareler" davası olarak başlamış ve bu şekilde de sonuçlanmıştır. Karar, ne sanıkları, ne davaya müdahil olanları, memnun etmiştir. Kamuoyunda büyük bir hayal kırıklığı yaşanmıştır.⁶⁷ Yaşanan bu hayal kırıklığının müdahiller tarafında daha büyük olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim gerekçeli kararda, maktul yakınlarına ve onların iddialarına ve davanın gidişatına yönelik

⁶⁴ Pietrzyk /Hoffmann: s.226

⁶⁵ OLG München, 11.07.2018 tarih ve - 6 St 3/12 sayılı karar p.4.4.

⁶⁶ Ramelsberger, Annette: "Auf Vorbehalt frei", <https://www.sueddeutsche.de/politik/nachdem-prozess-auf-vorbehalt-frei-1.4060348> (Erişim: 01.07.2021)

⁶⁷ Zöllner, Mark A.: "Strafrechtliche Verfolgung von Terrorismus und politischem Extremismus unter dem Einfluss des Rechts der Europäischen Union", Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, 9/2014, s.402

eleştirilerine dair bir kaç cümle dahi sarf edilmemesi, bu hayal kırıklığını daha da arttırmıştır.⁶⁸

Kasım 2011 tarihinde başlayan NSU soruşturması, en son federal mahkemenin 12.08.2021 verdiği karar ile sanıklara verilen cezaların onanması ile infaz açısından kesinleşmiştir.⁶⁹

SONUÇ

Modern terörizmin en temel karakteristik özelliklerinden olan asimetrik kapasite, günümüzde kurumsal ırkçılıkla yeni bir boyut kazanmıştır. Devlet kurumlarına sızan ve bu alanlarda aşırı duygu ve düşünce ortamı oluşturarak radikal çevre pratiği oluşturan terör örgütleri kurumsal ırkçılığın ana aktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gruplar hem mevcut devlet kurumlarını kendi ideolojik eksenlerinde işlerlik kazandırmaya çalışırken; aynı zamanda da mevcut ve kurumsal bünyeye yeni dahil olacak çalışanlar için de potansiyel radikalleşme sürecinin tetikleneceği alanlar olarak kabul edilmektedir. 1960'lı yıllarda ABD'de başlayan kurumsal ırkçılık konusu sadece siyahileri ilgilendiren bir sorun olmaktan çıktı. Başta İslam karşıtlığı olmak üzere, yabancı düşmanlığı, ırk üstünlüğü, mevcut meşru iktidardan memnun olmamak, komplo teorileri ve kadınlardan nefret gibi çok farklı dinamikten beslenen kurumsal ırkçılık sorunuyla karşı karşıyayız. Aşırı sağ gruplar özellikle siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunları kendi değer yargıları çerçevesinde yorumlayarak kurumsal ırkçılık özelinde terörist radikalleşmeyi etkin bir şekilde kullanmaktadır.

Günümüzde diğer aşırı sağ terör örgütlerinden farklı olarak NSU hem birey ve grup düzeyinde olmak üzere hem de kurumsal seviyede radikalleşme süreçlerini etkin bir şekilde uygulamaktadır. Bu sayede toplumsal tabanda kendisine alternatif olabilecek çoğu sağ gruba göre daha kapalı bir şekilde şiddet potansiyelini sürdürebilme yeteneği bulunmaktadır. Yargılama aşamasında ortaya çıkan gelişmelere de bakıldığında örgütün tam olarak nasıl bir evrim geçirdiği ve ilerleyen dönemlerde ne tür terör eylemleri gerçekleştirebileceğini analiz etmek oldukça zor gözüküyor. Özellikle kurumsal

⁶⁸ Ramelsberger, Annette: “Kritik an Begründung des NSU-Urteils: “Wir waren Ihnen kein Wort wert”, <https://www.sueddeutsche.de/politik/nsu-rechtsextremismus-terror-urteil-kritik-1.4893697> (Erişim tarihi. 01.04.2021)

⁶⁹ Federal Mahkeme Kararı, BGH, 12.08.2021 tarih ve 3 StR 441/20 sayılı karar.

İrkçiliğin diğer devlet ve güvenlik kurumlarında alan kazanması NSU ve benzer yapılarla olan mücadelede önemli bir eksikliğin hala var olduğunu göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında, esas görevi insan haklarını güvence altına almak ve demokratik düzeni tesis etmek olan devletlerin, terör örgütleri olarak sadece kendilerine yönelik gerçekleşen eylemleri terörist şiddet olarak kabul etmeleri ve etki-tepki çerçevesinde hareket etmeleri rol oynamaktadır. Hâkimiyet bölgesinde yaşayan, herkesin, insan haklarını koruma yükümlülüğüne sahip devletler, kendilerine karşı terör saldırısı gerçekleştirilmemesine rağmen, aynı toplumsal yapıda bulunan bir başka kimliğe karşı yapılan şiddet eylemlerini ise kolaylıkla görmezden gelebilmektedirler. Bu durum NSU başta olmak üzere aşırı sağ terörizminin politika öncelikli olmayan bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini kanıtlamaktadır.

NSU cinayetlerin başlaması ve soruşturmaların ele alınış biçimine bakıldığında bu olayların, Almanya'da yaşanan şimdiye kadarki olaylara benzer bir yanı olmadığı anlaşılıyordu. Nitekim örgütün ortaya çıkması ve yargılamanın başlaması, davanın içerisine girdikçe, olayda şüpheye yer vermeyecek derecede derin yapıların varlığını ortaya koymaktaydı. Bu yapılar ve NSU terör örgütünün diğer Neo Nazi yapılarla olan bağları, hem bu davayı özel kılmış, hem de bu davanın burada verilen kararlar sonuçlanmayacağına altını çizmiştir. Gerek davaya müdahil olan mağdurların ve mağdur yakınlarının, gerekse olayın aydınlanmasını isteyen sivil örgütlerin davayı takipteki ısrarcılıkları, mahkemede dikkate alınmayan noktaları anında kamuoyu ile paylaşmaları, NSU örgütü ve arkasındaki yapıların varlığını açıkça ve şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya koymuştur. Karar, NSU davasının müdahillerinde hayal kırıklığı yaratsa da müdahillerin kamuoyuna taşıdıkları olaylar ve NSU ile olan derin yapıların bağlantıları, davanın örtbas edilmemesi açısından oldukça önemliydi.

Kurumsal ırkçılık bağlamında ortaya çıkan terörist radikalleşme günümüz devletleri için daha ölümcül bir karakter taşımaktadır. Çünkü grup üyelerinin kimliklerini ideolojik değer yargıları çerçevesinde gizlemeleri ve örgütün istediği zaman ortaya kolaylıkla çıkarabilmeleri en ölümcül ve sofistike terör saldırılarının gerçekleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca saldırı sonrası ilgili terör olaylarının soruşturma ve kovuşturma aşamaların da yoğun bir bürokratik

düzenlemeyle karşılaşılabilir. NSU'nun davasının çözümsüzlüğü gören birçok aşırı sağ grup ve hatta bu tarzda eylem gerçekleştirmek isteyen diğer ideolojik motivasyonlu terör örgütleri kurumsal ırkçılık özelinde terörist radikalleşmeyi kullanmak isteyeceklerdir. Bu nedenle ilgili davanın çağdaş insan haklarının merkeze alındığı bir eksenle çözülmesi diğer terör örgütlerinin kurması muhtemel terörist radikalleşme süreci için farkındalık oluşturacaktır. Bu kapsamda kurumsal ırkçılık konusunda yapılan çalışmaların radikalleşme süreçleriyle anlaşılması ve çözümlenmesi kilit rol oynamaktadır. İlgili süreçlerde fiziksel ve sanal ortamlarda görülen birey ve grup düzeyine odaklanması devlet kurumlarında ortaya çıkan terörist radikalleşme durumunun incelenmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle daha bütüncül ve insan hakları temelli, ayrımcılığa karşı sıfır tolerans ortaya koyan bir yaklaşımla kurumsal ırkçılık konusu ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- “Das rätselhafte Sterben der NSU-Zeugen”, (<https://blog.zeit.de/nsu-prozess-blog/2015/03/30/der-zufall-geht-um/> Erişim: 30.06.2021)
- “Das Zeugensterben geht weiter”, (<https://www.migazin.de/2014/04/17/nsu-das-zeugensterben-geht-weiter/> Erişim: 30.06.2021).
- “Deutschland: 20 Jahre Rostock-Lichtenhagen”, (<https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/newsletter/144226/20-jahre-rostock-lichtenhagen> Erişim: 01.07.2021).
- “Fünf Tage im September 1991”, (<https://www.antifainfoblatt.de/artikel/funf-tage-im-september-1991> Erişim 01.10.2021).
- “NSU-Ausschuss: Yozgats kannten Temme schon lange vor der Tat”, (<https://www.hna.de/kassel/nsu-ausschuss-yozgats-kannten-temme-schon-lange-vor-tat-9398416.html> Erişim: 01.07.2021)
- “NSU-Prozess: Das Mammutverfahren”, (<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-05/nsu-prozess-zahlen-ausmass> Erişim: 01.07.2021)
- “Staatsanwaltschaft ermittelt wieder zum Tod eines NSU-Zeugen“ (<https://www.migazin.de/2015/03/25/staatsanwaltschaft-ermittelt-wieder-zum-tod-eines-nsu-zeugen/> Erişim:30.06.2021).

- “Verurteilung wegen mitgliedschaftlicher Beteiligung an einer terroristischen Vereinigung (NSU) und Mordes” OLG München, 11.07.2018 tarihli ve 6 St 3/12 sayılı karar
- “Vor 20 Jahren: Ermordung von Enver Şimşek durch den NSU”, (<http://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/314996/enver-simek-wird-durch-den-nsu-ermordet> Erişim: 25.03.2021)
- “Vor zwanzig Jahren: Einschränkung des Asylrechts 1993“, (<http://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/160780/asylkompromiss-24-05-2013> Erişim: 01.07.2021).
- „NSU-Watch: „Bu karar NSU tarafından öldürülenlerin yakınlarına ve NSU teröründen sağ kurtulanlara tokat gibi indi.”- 11.07.2018 tarihli basın bildirisi“ (<https://www.nsu-watch.info/2018/07/nsu-watch-bu-karar-nsu-terorunden-sag-kurtulanlara-tokat-gibi-indi-11-07-2018-tarihli-basin-bildirisi/> Erişim: 02.07.2021).
- „Zweite Kompanie der KSK aufgelöst“, (<https://www.dw.com/de/rechtsextremismus-zweite-kompanie-ksk-aufgel%C3%B6st-bundeswehr-eliteeinheit-kommando-spezialkr%C3%A4fte/a-54384543> Erişim: 25.10.2021)
- AG Zwickau 07.11.2011 tarihli ve Gs 1009/11 sayılı karar.
- Amnesty International: Leben in Unsicherheit: Wie Deutschland die Opfer rassistischer Gewalt im Stich lässt, Berlin, Juni 2016.
- Berger, J.M: Extremism, Cambridge: The MIT Press, 2018.
- Brunner, Frank: “Tatort Theresienwiese” içinde: Geheimsache NSU, (ed.) Andreas Förster, Tübingen 2014, ss.15-38
- Crolly, Hannelore: “Warum sterben so viele NSU-Zeugen auf dubiose Art?”, (<https://www.welt.de/debatte/kommentare/article152527660/Warum-sterben-so-viele-NSU-Zeugen-auf-dubiose-Art.html> Erişim : 01.08.2021)
- Daimagüler, Mehmet Gürcan/Pyka, Alexander: “Politisierung im NSU-Prozess: Unnötige Verfahrensverzögerung oder umfassende Aufklärung?”, Zeitschrift für Rechtspolitik 47. Jahrg., Heft 5 (24. Juli 2014), ss. 143-145.
- Dilbirliği, Muhterem: “Avrupa Aşırı Sağının Görünüş Şekilleri: Almanya Örneği”, Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 22, Sayı: 86, Bahar 2017, ss. 145-168.
- Federal Mahkeme Kararı: BGH, 12.08.2021 tarih ve 3 StR 441/20 sayılı karar.

- Federal Mahkeme Kararı: BGH, Ermittlungsrichter, 13.11.2011 tarih ve 3 BGH 6/11 sayılı karar.
- Förster, Andreas: “Rätsel um das Ende des NSU”, (<https://www.fr.de/politik/raetsel-ende-11063269.html> Erişim: 01.07.2021)
- Friedmann, Jan: “Tod am Tag der Vernehmung”, (<https://www.spiegel.de/panorama/justiz/nsu-untersuchungsausschuss-der-tod-des-zeugen-florian-h-a-1021426.html> Erişim: 30.06.2021)
- Funke, Hajo / Mrosko, Björn SJ: “Der Nationalsozialistische Untergrund“, Stimmen der Zeit • 7/2019, ss.483.492.
- German, Michael: “Hidden in Plain Sight: Racism, White Supremacy, and Far-Right Militancy Enforcement”, Brennan Center for Justice, (<https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/hidden-plain-sight-racism-white-supremacy-and-far-right-militancy-law> Erişim: 01.11.2021).
- Gurski, Phil: The Threat From Within: Recognizing al-Qaeda inspired radicalisation and terrorism in the West, London: Rowman & Littlefield, 2016.
- Hemmerling, Axel: “Eine Frage der Inneren Sicherheit”, içinde: Extreme Sicherheit, Rechtsradikale in Polizei, Verfassungsschutz, Bundeswehr und Justiz (ed.) Matthias Meisner/Heike Kleffner, , Breisgau 2019, ss.278-298
- Hermansson, Patrik/Lawrance, David/Mulhall, Joe/Murdoch, Simon: The International Atl Right: Fascism for the 21st Century, New York: Routledge, 2020.
- Hermansson, Patrik/Lawrence, David / Mulhall, Joe /Murdoch, Simon: The International Atl Right: Fascism for the 21st Century, New York: Routledge, 2020.
- Hofer, Jan/Georgens, Matthias: “Das reihenweise Sterben der NSU-Zeugen”, (<https://www1.wdr.de/fernsehen/aktuelle-stunde/startseite/nsu-prozess-zeugen-sterben-100.html> Erişim: 23.06.2021)
- Horgan, John: The Psychology of Terrorism, New York: Routledge, 2005.
- Jackson, Richard/Smyth, Marie Breen/ Gunning, Jeroen: Critical Terrorism Studies: A New Research Agenda, New York; Routledge, 2009.
- Jackson, Richard: Der. Routledge Handbook of Critical Terrorism Studies. New York; Routledge, 2016.
- Jones, Terry: “Institutional Racism in the United States”, Social Work, 19/2(1974): ss.218-225.

- Klarmann, Michael: “Kameradschaften als Strategieelement”, (<https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/253841/kameradschaften> Erişim: 01.07.2021)
- Kleffner, Heike / Feser, Andreas: “Der NSU-Untersuchungsausschuss”, (<https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/172857/der-nsu-untersuchungsausschuss> Erişim: 30.09.2021).
- Kollender, Ellen: “NSU-Prozess: Rolle des Verfassungsschutzes bleibt fragwürdig”, (<http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/newsletter/191054/nsu-prozess> Erişim: 01.07.2021)
- Krakayalı, Julian / Kasperek, Bernd: “Der NSU-Komplex und das Prozess-Ende im Kontext aktueller Migrationspolitiken”, *Movements*, Vol. 4, Issue 2/2018, (<https://movements-journal.org/issues/07.open-call/01.karakayali,kasperek--der-nsu-komplex-und-das-prozess-ende-im-kontext-aktueller-migrationspolitiken.html> Erişim:01.07.2021)
- Kundani, Arun: “Blind Spot? Security Narratives and Far-Right Violence in Europe”, ICCT Research Paper, 2012. <http://www.icct.nl/app/uploads/download/file/ICCT-Kundnani-Blind-Spot-June-2012.pdf> (Erişim: 28.10.2021).
- Malther, Stefan/Waldman, Peter: “The Radical Milleu: Conceptualizing the Supportive Social Environemnt of Terrorist Groups”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 37/12 (2014): ss.979-998.
- McAdams, James/ Castrillon, Alejandro: *Contemporary Far-Right Thinkers and the Furtue of Liberal Democracy*, New York: Routledge, 2022.
- McCauley, Clarck/Moskalenko, Sophia: *Friction: How Radicalization Happens to Them and US*, Oxford; Oxford University Press, 2011.
- Melter, Claus: “NSU ABSCHLUSSBERICHT, Der institutionelle Rassismus in deutschen Behörden”, (<https://www.migazin.de/2014/08/28/nsu-abschlussbericht-gibt-rassismus-behoerden/print/> Erişim:20.10.2021).
- Moghaddam, Fathali M.: *From The Terrorists’ Point of View: What They Experience and Why They Come to Destroy*, London: Prager Security International, 2006.
- Moser, Thomas: “Vom Sterben der NSU-Zeugen”, (<https://www.heise.de/-3626145> Erişim: 23.06.2021)

- Moser,Thomas: “NSU-Affäre: Unnatürliche Todesfälle”, (<https://www.heise.de/tp/features/NSU-Affaere-Unnatuerliche-Todesfaelle-3191932.html> Erişim: 30.06.2021)
- Moser,Thomas: “Verfassungsschutz will NSU-Bericht für 120 Jahre wegschließen”, (<https://www.heise.de/tp/features/Verfassungsschutz-will-NSU-Bericht-fuer-120-Jahre-wegschliessen-3772330.html> Erişim: 01.07.2021)
- Neumann, Peter: Radicalized: New Jihadists and the Threat to the West, London: I.B. Tauris, 2016.
- NSU Bericht Bundestag: „Beschlussempfehlung und Bericht des 2. Untersuchungsausschusses nach Artikel 44 des Grundgesetzes“ Deutscher Bundestag, Drucksache 17/14600, 22.08.2013.
- NSU Davası Duruşma Protokolleri: “Protokoll 249. Verhandlungstag – 9. Dezember 2015”, (<https://www.nsu-watch.info/2015/12/protokoll-249-verhandlungstag-9-dezember-2015/> Erişim: 01.07.2021)
- NSU Davası Duruşma Protokolleri: “Protokoll 41. Verhandlungstag – 1. Oktober 2013”, (<https://www.nsu-watch.info/2013/10/protokoll-41-verhandlungstag-1-oktober-2013/> Erişim: 01.07.2021)
- Odoi, Nana:“Die Farbe der Gerechtigkeit ist weiß“ (<https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/afrikanische-diaspora/59470/rassismus-im-strafrechtssystem>, Erişim: 05.10.2021)
- Pietrzyk, Kristin/Hoffmann, Alexander: “Das NSU-Verfahren und das Verfahren gegen die „Gruppe Freital: ein Vergleich”, içinde: Wissen Schafft Demokratie, Schriftenreihe des Instituts für Demokratie und Zivilgesellschaft, 06/2019, ss.216 -228
- Pilkington, Ed: “It is Serious and Intense: White Supremacist Domestic Terror Threat Looms Large in US”, The Guardian, <https://www.theguardian.com/us-news/2020/oct/19/white-supremacist-domestic-terror-threat-looms-large-in-us> (Erişim: 1.11.2021).
- Prenzl, Thomas: “Rostock-Lichtenhagen im Kontext der Debatte um die Einschränkung des Grundrechts auf Asyl”, Rostocker Informationen zu Politik und Verwaltung, Sayı: 32, Yıl 2012, ss. 9-30
- Quent, Matthias: Deutschland rechts aussen, Pieper Verlag, Bonn 2020.
- Rabasa, Angel / Bernard,Cherly: Eurojihad: Patterns of Islamist Radicalization and Terrorism in Europe, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

- Ramelsberger, Annette: “Auf Vorbehalt frei”, (<https://www.sueddeutsche.de/politik/nach-dem-prozess-auf-vorbehalt-frei-1.4060348> Erişim: 01.07.2021)
- Ramelsberger, Annette: “Kritik an Begründung des NSU-Urteils: “Wir waren Ihnen kein Wort wert”, (<https://www.sueddeutsche.de/politik/nsu-rechtsextremismus-terror-urteil-kritik-1.4893697> Erişim: 01.07.2021)
- Ramelsberger, Annette: “Nach dem NSU Prozess: Leerstellen und Lehren“, Aus Politik und Zeitgeschichte, APuZ 49–50/2019, ss.4-8.
- Ranstorp Magnus: Understanding Violent Radicalization: Terrorist and Jihadist Movements in Europe, New York; Routledge, 2010.
- Rommelspacher, Birgit: “Was ist eigentlich Rassismus?” içinde: Claus Melter/ Paul Mechril (Hg.), Rassismuskritik. Band 1: Rassismustheorie und – forschung. Schwalbach, 2009.
- Schellenberg, Britta: “Rechtsextremismus und Rechtsterrorismus in Deutschland: Entwicklungen und Ermöglichungsstrukturen”, içinde: Rechtsextremismus in Europa (ed.) Ralf Melzer-Sebastian Serafin, , Berlin 2013, ss.39-78.
- Schulz, Martin: “Ein gemeinsames Europa der Vielfalt gegen Rechtsextremismus und Rechtspopulismus”, içinde: Rechtsextremismus in Europa (ed.) Ralf Melzer-Sebastian Serafin, , Berlin, 2013, ss.377-398.
- Souhami, Anna: “Institutional Racism and Police Reform: An Empirical Critique”, Policing & Society, 24/1(2014): ss.1-21.
- THÜRINGER LANDTAG: “5. Wahlperiode, Bericht des Untersuchungsausschusses 5/1 “Rechtsterrorismus und Behördenhandeln“, Drucksache 5/8080, Tarih:16.07.2014.
- Unger, Christian: “Wie der geheimnisvolle V-Mann „Corelli“ zur Affäre wurde”, (<https://www.morgenpost.de/politik/article207717605/Wie-der-geheimnisvolle-V-Mann-Corelli-zur-Affaere-wurde.html> Erişim: 30.06.2021).
- Webber, David / Kruglanski, Arie: “Psychological Factors in Radicalization: a 3N Approach”, The Handbook of Criminology of Terrorism, der., Gary LaFree, Joshua D. Freilich, West Sussex: Willey Blackwell, 2017, s.33-46.
- Zöller, Mark A.: “Strafrechtliche Verfolgung von Terrorismus und politischem Extremismus unter dem Einfluss des Rechts der Europäischen Union”, Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, 9/2014, ss.402-411